

<https://doi.org/10.70728/b.series.fil.v08.i08.089>

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA NUTQIY ETIKET BIRLIKLARINING LINGVOPRAGMATIK VA LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI: QIYOSIY TAHLIL, PRAGMATIK LAKUNALAR VA INGLIZ TILINI O'QITISH METODIKASI

Ruzmetova Zilolakhon Dilmuradovna

Ma'mun universiteti,

G'arb tillari va adabiyoti kafedrası dotsent v.b.

ruzmetova_zilola@mamunedu.uz

ORCID 0009-0000-5969-3946

Annotatsiya Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillaridagi nutqiy etiket birliklari - salomlashish, murojaat, iltimos, minnatdorchilik, uzr so'rash va kompliment - lingvopragmatik hamda lingvomadaniy jihatdan qiyosiy tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi ikki tildagi muloyimlik strategiyalari o'rtasidagi tizimli farqlarni aniqlash, ulardan kelib chiqadigan pragmatik lakunalarni tasniflash va o'zbekistonlik til o'rganuvchilarda kuzatiladigan pragmatik xatoliklarning oldini oluvchi metodik yechimlarni ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotda tavsiflash, qiyoslash va matn tahlili usullaridan foydalanilgan bo'lib, tahlil formal, semantik, pragmatik, sotsiopragmatik va lingvomadaniy o'lchovlarni birlashtirgan integrativ model asosida olib borilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, ingliz tilidagi muloyimlik individual avtonomiya va yuzni saqlash strategiyalariga, o'zbek tilidagi muloyimlik esa ijtimoiy hamjihatlik, hurmat va mehmondo'stlik qadriyatlariga asoslanadi. Aniqlangan farqlar asosida kontrastiv mashg'ulotlar, rolli o'yinlar, xatoliklarni tahlil qilish va CEFRning harakatga yo'naltirilgan yondashuviga tayangan amaliy tavsiyalar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: nutqiy etiket, lingvopragmatika, lingvomadaniyatshunoslik, muloyimlik nazariyasi, pragmatik lakuna, pragmatik xatolik, interkultural kommunikativ kompetensiya, CEFR, ingliz tilini o'qitish metodikasi.

LINGUOPRAGMATIC AND LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH ETIQUETTE UNITS IN UZBEK AND ENGLISH: A COMPARATIVE ANALYSIS, PRAGMATIC LACUNAE, AND METHODOLOGY FOR TEACHING ENGLISH

ABSTRACT This article presents a comparative linguopragmatic and linguocultural analysis of speech etiquette units in English and Uzbek, including greetings, forms of address, requests, expressions of gratitude, apologies, and compliments. The study aims to identify systematic differences between the politeness strategies of the two languages, to classify the

resulting pragmatic lacunae, and to develop methodological solutions that prevent pragmatic failure among Uzbek learners of English. The research applies descriptive, comparative, and text-analytical methods within an integrative model combining formal, semantic, pragmatic, sociopragmatic, and linguocultural dimensions. The findings show that English politeness is oriented toward individual autonomy and face-saving strategies, whereas Uzbek politeness is grounded in social solidarity, respect, and hospitality. Based on the identified differences, the article proposes contrastive exercises, role-play activities, error analysis, and practical recommendations informed by the CEFR action-oriented approach.

Keywords: speech etiquette, linguopragmatics, linguoculturology, politeness theory, pragmatic lacuna, pragmatic failure, intercultural communicative competence, CEFR, methodology of teaching English.

ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЕ И ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЕДИНИЦ РЕЧЕВОГО ЭТИКЕТА В УЗБЕКСКОМ И АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКАХ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ, ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ЛАКУНЫ И МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ

АННОТАЦИЯ В статье представлен сопоставительный лингвопрагматический и лингвокультурологический анализ единиц речевого этикета английского и узбекского языков — приветствий, обращений, просьб, благодарностей, извинений и комплиментов. Цель исследования — выявить системные различия между стратегиями вежливости двух языков, классифицировать возникающие на этой основе прагматические лакуны и разработать методические решения, предупреждающие прагматические ошибки узбекских учащихся английского языка. В работе использованы описательный, сопоставительный и текстологический методы в рамках интегративной модели, объединяющей формальный, семантический, прагматический, социопрагматический и лингвокультурный параметры. Результаты показывают, что английская вежливость ориентирована на индивидуальную автономию и стратегии сохранения лица, тогда как узбекская вежливость основана на ценностях социальной солидарности, уважения и гостеприимства. На основе выявленных различий предложены контрастивные упражнения, ролевые игры, анализ ошибок и практические рекомендации, опирающиеся на деятельностный подход CEFR.

Ключевые слова: речевой этикет, лингвопрагматика, лингвокультурология, теория вежливости, прагматическая лакуна, прагматическая неудача, межкультурная коммуникативная компетенция, CEFR, методика обучения английскому языку.

KIRISH

Nutqiy etiket birliklari - salomlashish, murojaat, minnatdorchilik bildirish, uzr so‘rash, kompliment aytish, taklif bildirish va xayrlashish kabi iboralar - ijtimoiy-madaniy qoidalar asosida shakllanadi va tillar bo‘yicha sezilarli darajada farqlanadi. Nutqiy etiket odamlar

o‘rtasidagi o‘zaro munosabatni tartibga soluvchi konvensiyalashtirilgan lingvistik iboralar va xatti-harakat strategiyalari tizimi sifatida ta’riflanadi; u hamkorlik va ijtimoiy hamjihatlikni ta’minlaydi hamda jamoaviy dunyoqarashni aks ettiradi. Ushbu funksiya barcha tillarda umumiy bo‘lsa-da, uning yuzaga chiqish shakli tillar bo‘ylab farqlanadi: ingliz tilida rasmiylik va to‘g‘riso‘zlik ustuvor bo‘lsa, o‘zbek tilida diniy va sharqona urf-odatlar, hurmat hamda mehmondo‘stlik qadriyatlari muhim o‘rin tutadi.

Ushbu maqolaning dolzarbligi shundaki, o‘zbekistonlik til o‘rganuvchilar ingliz tilida muloqot qilishda ona tili me’yorlarini bevosita ko‘chirish natijasida pragmatik xatoliklarga yo‘l qo‘yishadi. Tadqiqotning maqsadi - ikki tildagi nutqiy etiket birliklarini tizimli tarzda qiyoslash, ulardagi pragmatik lakunalarni aniqlash va ushbu farqlar asosida ingliz tilini o‘qitish metodikasi uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: (1) ingliz va o‘zbek tillaridagi asosiy nutqiy etiket kategoriyalarini aniqlash; (2) ularni formal, semantik, pragmatik, sotsiopragmatik va lingvomadaniy o‘lchovlar asosida qiyosiy tahlil qilish; (3) aniqlangan farqlarni pragmatik lakunalar sifatida tasniflash; (4) CEFR’ning harakatga yo‘naltirilgan yondashuvi asosida metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

ADABIYOTLAR SHARHI VA TADQIQOT BO‘SHLIG‘I

So‘nggi yillarda ingliz va o‘zbek tillarining qiyosiy tadqiqotlari sezilarli darajada ko‘paymoqda. Kodirova (2023) o‘zbek va ingliz yoshlar nutqidagi salomlashish va boshqa etiket jihatlarini o‘rgangan. Ibrohimova (2025) nutqiy etiketni til va madaniyat kesishgan, insoniyatning ijtimoiy tuzilmasini aks ettiruvchi dinamik hodisa sifatida talqin qilib, globalizatsiya ta’sirini ko‘rib chiqqan. Turdiyeva va boshqalar (2025) turli madaniyatlarda ingliz va o‘zbek muloyimlik strategiyalarini qiyoslab, o‘zbeklarda iliqlik va mehmondo‘stlikka asoslangan muloyimlik ko‘rinishlari ustunligini ta’kidlaydi. Kholboyeva (2025) kompliment va uzr so‘rash aktlarini solishtirib, ingliz tilida noqislik va yuzni saqlovchi iboralar ko‘proq uchrashini, o‘zbek tilida esa hurmat va kamtarlikka urg‘u beruvchi iboralar ustunlik qilishini aniqlagan. Jo‘rayeva (2024) nutqiy etiket formulalarini tarixiy-evolyutsion va madaniy kontekstlar asosida tahlil qilgan.

Ushbu tadqiqotlarda Brown va Levinson (1987) muloyimlik nazariyasi, Blum-Kulka va boshqalar (1989) pragmalingvistik yondashuvi, Muminova (2015) o‘zbek tilidagi hurmat ko‘rsatkichlari kabi klassik nazariyalar qo‘llanilgan. Biroq mavjud tadqiqotlar ko‘pincha faqat alohida nutq aktlari yoki formula guruhlarini qiyoslash bilan cheklangan - masalan, faqat iltimos yoki faqat kompliment ustida to‘xtalgan. Shu bo‘shliqni to‘ldirish maqsadida ushbu maqolada asosiy etiket kategoriyalarining barchasi (salomlashishdan tortib rad etishgacha) sistematik ravishda qiyoslanadi va aniqlangan farqlar CEFR asosidagi harakatga yo‘naltirilgan pedagogika bilan uyg‘unlashtiriladi.

Nazariy asos

Tadqiqotning nazariy asosini bir necha o‘zaro to‘ldiruvchi konsepsiyalar tashkil etadi. Ostin va Serlning nutqiy akt nazariyasi nutq faktlarini performativ akt sifatida ko‘rish imkonini beradi: salomlashish ifoda etuvchi (expressive), iltimos esa yo‘naltiruvchi

(directive) akt sifatida talqin qilinadi. Braun va Levinsonning (1987) muloyimlik nazariyasi ijobiy va salbiy yuz strategiyalarini tavsiflaydi - salomlar va komplimentlar ko‘pincha ijobiy yuzni, uzr va iltimoslar esa salbiy yuzni saqlash strategiyalari sifatida qaraladi. Lich muloyimlik prinsipi ushbu modelni hurmat va kamtarlik tamoyillari bilan boyitadi. Tomasning (1983) cross-cultural pragmatic failure konsepsiyasi o‘quvchi ona tili me‘yorlarini chet tiliga ko‘chirishi natijasida yuzaga keladigan xatolarni izohlaydi. Kasperning interlanguage pragmatika tadqiqotlari til o‘rganuvchilardagi pragmatik interferensiya omillarini yoritadi. Byramning interkultural kommunikativ kompetensiya modeli va CEFR (2001; 2018) hujjatlarining harakatga yo‘naltirilgan yondashuvi o‘quvchini ijtimoiy agent sifatida ko‘rib, real muloqot vazifalarini bajarishga urg‘u beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tavsiflash, qiyoslash-taqqoslash va matn (diskurs) tahlili usullaridan foydalanilgan. Tahlil quyidagi bir xil mezonlar asosida tuzilgan integrativ model bo‘yicha olib borildi: lingvistik shakl, semantik mazmun, pragmatik funktsiya, sotsiopragmatik vaziyat, lingvomadaniy qiymat, ingliz tilidagi ekvivalent (yoki uning yo‘qligi) va pragmatik xatolik xavfi. Har bir nutqiy etiket birligi ushbu mezonlar bo‘yicha izchil tahlil qilindi, so‘ngra aniqlangan tafovutlar asosida ta‘lim metodikasi bo‘yicha amaliy tavsiyalar shakllantirildi. 1-jadvalda ushbu tahlil modelining tarkibiy o‘lchovlari keltirilgan.

O‘lchov	Mazmuni
Formal (lingvistik) o‘lchov	Iboraning grammatik shakli — so‘z tartibi, zamon, qo‘shimchalar
Semantik ma‘no	Iboraning denotativ (lug‘aviy) mazmuni
Pragmatik funktsiya	Iboraning amaliy ijtimoiy maqsadi (salomlashish, minnatdorchilik va h.k.)
Ijtimoiy kontekst	Ibora qaysi sharoitda, kimga qarata ishlatilishi (yosh, maqom, vaziyat)
Madaniy qiymat	Madaniyatga xos konnotatsiya va qadriyatlar (hurmat, din, jamoaviylik)
Inglizcha ekvivalent / no-ekvivalent	Bevosita tarjima yoki funksional o‘xshash ibora
Pragmatik xatolik xavfi	O‘zbek talabasi uchun noto‘g‘ri tushunilishi mumkin bo‘lgan jihat
Ta‘lim metodikasi	Aniqlangan tafovutga asoslangan amaliy mashg‘ulot taklifi

1-jadval. Nutqiy etiket birliklarini qiyosiy tahlil qilish uchun integrativ model.

Namuna sifatida “Assalomu alaykum” iborasi ko‘rib chiqilishi mumkin: uning shakli arabcha salomlashuv konstruksiyasi (“sizga tinchlik bo‘lsin”), pragmatik funksiyasi - hurmat bilan salomlashish; ijtimoiy konteksti - odatda yuqori maqomdagi yoki kattaroq yoshdagi kishiga murojaatda qo‘llanadi; madaniy qiymati esa diniy hurmat timsoli bilan bog‘liq. Ingliz tilidagi funksional ekvivalenti kontekstga qarab “Good morning” yoki neytral “Hello, sir/madam” bo‘lishi mumkin, biroq bunda diniy-marosim ma‘nosi yo‘qoladi.

Salomlashish va murojaat

Ingliz tilida rasmiy salomlashish uchun unvon + familiya birikmasi (“Hello, Mr. Smith”) yoki “Good morning” kabi neytral formulalar qo‘llaniladi; unvonlar ijtimoiy maqomni ko‘rsatib, suhbatdoshning tashqi yuzini saqlashga xizmat qiladi. O‘zbek tilida “Assalomu alaykum” diniy asosli tinchlik tilash bo‘lsa, “Salom, aka/opa” kabi murojaatlar yosh va jinsga qarab tanlanadi; “-jon” qo‘shimchasi yaqinlik va iliqlikni, “Siz” olmoshi esa hurmatni ifodalaydi. Talaba ingliz tilida do‘stona “Hello, Aziz” deb murojaat qilsa, rasmiy vaziyatda bu hurmatsizlik sifatida qabul qilinishi mumkin - bunday holatda “Hello, Mr. Aziz” yoki unvon bilan murojaat qilish maqsadga muvofiqdir.

Itimos (so‘rov)

Ingliz tilida so‘rovlar ko‘pincha bilvosita shaklda, “Could you...?”, “Would you mind...?” kabi modal konstruksiyalar orqali ifodalanadi — bu shaxsiy avtonomiyani hurmat qiluvchi, yuzni saqlovchi strategiyadir. O‘zbek tilida so‘rov “iltimos” so‘zi va “Siz” murojaati bilan shakllanadi (“Sizdan iltimos qilmoqchiman...”), ko‘pincha duo yoki tilak ham qo‘shiladi. Talaba ingliz tilida to‘g‘ridan-to‘g‘ri buyruq shaklidan (“Open the door”) foydalansa, bu ibora tabiiy sharoitda qo‘pol eshitiladi; shu sababli “Could you...” tipidagi konstruksiyalarni o‘rgatish alohida ahamiyatga ega.

Minnatdorchilik va uzr so‘rash

Ingliz tilida minnatdorchilik va uzr odatda qisqa va to‘g‘ridan-to‘g‘ri ifodalanadi (“Thank you”, “I’m sorry”, rasmiyroq holatlarda “I apologize”); javob sifatida “You’re welcome” yoki “No problem” qo‘llaniladi. O‘zbek tilida “Rahmat” va “Kechirasiz” so‘zlaridan so‘ng ko‘pincha tilak yoki duo qo‘shiladi (“Yaxshi bo‘lsin”), javobda esa kamtarlikni ifodalovchi “Marhamat” yoki “Arzimaydi” qo‘llaniladi.

Kompliment

Ingliz tilida komplimentlar ko‘pincha individual yutuq yoki ko‘rinishga qaratiladi va oddiy “Thank you” bilan qabul qilinadi. O‘zbek tilida esa mehmondo‘stlik, oilaviy qadriyatlar va halollik kabi ijtimoiy fazilatlar ko‘proq maqtaladi, javob sifatida esa kamtarona iboralar ustunlik qiladi. Quyidagi 2-jadvalda ushbu to‘rt kategoriya bo‘yicha qiyosiy natijalar va ulardan kelib chiqadigan pragmatik xatolik xavfi jamlangan.

Nutqiy etiket toifasi	Ingliz tilidagi xususiyat	O‘zbek tilidagi xususiyat	Pragmatik xatolik xavfi
Salomlashish / murojaat	Unvon (Mr./Ms.) + familiya; tenglikka urg‘u	“Assalomu alaykum”, “aka/opa”, “-jon”; yosh-maqomga qarab farqlanadi	Norasmiy “Hello, Aziz” rasmiy uchrashuvda hurmatsizlikka o‘xshab qolishi mumkin

Nutqiy etiket toifasi	Ingliz tilidagi xususiyat	O‘zbek tilidagi xususiyat	Pragmatik xatolik xavfi
Iltimos (so‘rov)	“Could you...?”, “Would you mind...?” — shaxsiy avtonomiyaga urg‘u	“Iltimos”, “Sizdan iltimos qilaman...” + duo/tilak qo‘shilishi	To‘g‘ridan-to‘g‘ri buyruq (“Open the door”) qo‘pol eshitiladi
Minnatdorchilik	Qisqa “Thank you” / “I appreciate it”	“Rahmat” + tilak (“Yaxshi bo‘lsin”); javobda “Arzimaydi”	Ortiqcha tilaklarni so‘zma-so‘z tarjima qilish tabiiy chiqmasligi
Uzr so‘rash	“I’m sorry” / “I apologize” — to‘g‘ridan-to‘g‘ri	“Kechirasiz” + kamtarlik ifodasi	Kamtarlik shakllarining ingliz tilida ortiqcha rasmiylashib ketishi
Kompliment	Individual yutuq/ko‘rinishga qaratilgan; “Thank you” bilan qabul qilinadi	Oilaviy/ijtimoiy fazilatlariga qaratilgan; kamtarona rad javobi odat	Kamtarona rad javobini ingliz tilida tushunmovchilik sifatida qabul qilish

2-jadval. Nutqiy etiket kategoriyalari bo‘yicha ingliz–o‘zbek qiyosiy tahlili va pragmatik xatolik xavfi.

MUHOKAMA: PRAGMATIK LAKUNALAR VA O‘QITISH METODIKASI

Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, ingliz tilidagi muloyimlik individual erkinlik va aniqlik tamoyiliga, o‘zbek tilidagi muloyimlik esa ijtimoiy hamjihatlik va hurmat tamoyiliga asoslanadi. Bu tizimli farq bir qator pragmatik lakunalarni yuzaga keltiradi - ya’ni bir tilda mavjud bo‘lgan ifoda vositasi yoki uning ijtimoiy ma’nosi ikkinchi tilda to‘liq mos kelmaydi (masalan, “Sizdan iltimos qilaman...” konstruksiyasidagi minnatdorchilik ottenkasi ingliz tilidagi “please” so‘zida yo‘q).

Aniqlangan farqlar asosida quyidagi metodik yo‘nalishlar taklif etiladi:

- Pragmatik ongni rivojlantirish — real dialoglar asosida “iltimos” va “Could you...?” kabi konstruksiyalar farqini ko‘rgazmali tushuntirish;
- Kontrastiv mashg‘ulotlar — ikki tildagi iboralarni juftlab taqqoslash va turli vaziyatlarda qo‘llash;
- Rolli o‘yinlar — salomlashish va minnatdorchilik dialoglarini turli ijtimoiy kontekstlarda ijro etish;
- Xatoliklarni tahlil qilish — noto‘g‘ri konstruksiyalarni (masalan, “Open the door”) aniqlab, to‘g‘ri shaklga tahrirlash mashqlari;
- Madaniy simulyatsiyalar — rasmiy uchrashuvlarni sahnalashtirish orqali unvon ishlatish me‘yorlarini o‘rgatish;
- CEFR asosidagi topshiriqlar — talabani ijtimoiy agent sifatida real vazifalar orqali faollashtirish.

O'zbekiston sharoitida bu yondashuvlarni tatbiq etishda mahalliy ijtimoiy ierarxiya (masalan, "aka/opa" murojaatining majburiyligi), yosh va gender omillari, hamda rasmiy-norasmiy kontekstlar farqi alohida hisobga olinishi lozim. Xalqaro kommunikativ metodlarni to'g'ridan-to'g'ri tatbiq etish o'rniga, ularni mahalliy lingvomadaniy me'yorlar bilan integrallashgan bosqichma-bosqich model asosida joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi

Tadqiqotning ilmiy yangiligi quyidagilardan iborat: 1. o'zbek-ingliz nutqiy etiketini formal, semantik, pragmatik, sotsiopragmatik va madaniy o'lchovlar asosida yagona integrativ model bo'yicha tahlil qilish metodologiyasi taklif etilgan; 2. muayyan kategoriyalar bo'yicha pragmatik lakunalar sinfi aniqlangan va tasniflangan; 3. o'zbek lingvomadaniyati tamoyillariga asoslangan, CEFRning harakatga yo'naltirilgan yondashuvi bilan uyg'unlashgan pedagogik model ishlab chiqilgan.

XULOSA

O'tkazilgan tadqiqot natijasida o'zbek va ingliz tillaridagi nutqiy etiket birliklarining lingvopragmatik hamda lingvomadaniy farqlari aniqlandi: ularning shakllanishida ijtimoiy masofa, maqom va hurmat tamoyillari ikki tilda turlicha ishlaydi - ingliz tilida individual avtonomiya va aniqlik, o'zbek tilida esa ijtimoiy hamjihatlik va hurmat ustuvordir. Aniqlangan farqlar ESL/EFL darslarida pragmatik ongini oshirish mashg'ulotlariga asos bo'la oladi: masalan, "iltimos" va "could you" konstruksiyalarini qiyoslash orqali talabalarga pragmatik siljishlarni ko'rgazmali tushuntirish mumkin. Taklif etilgan integrativ model va metodik tavsiyalar o'zbekistonlik talabalarining interkultural va pragmatik kommunikativ kompetensiyasini oshirishga xizmat qiladi, bu esa faqat grammatik va leksik bilimlardan ko'ra chuqurroq amaliy nutq mahoratini shakllantiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Ibrohimova, H.M. (2025). Speech Etiquette and its Relation to Historical Culture in English and Uzbek Language Systems. *Jurnal Kokand Universiteti Xabarnomasi*, 16-B, 87–91. <https://doi.org/10.54613/ku.v16i.1311>
2. Jo'rayeva, G. (2024). A Study of Speech Etiquette Formulas in English and Uzbek in the Rhetorical Aspect. *The Lingua Spectrum*, 1(1), 93–110.
3. Kodirova, K. (2023). Comparative Analysis of Speech Etiquette of Uzbek and English Youth. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(9), 128–130. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8355582>
4. Muminova, A.A. (2015). Uzbek Speech Etiquette: 'You' Expressing Politeness and Affection. *RUDN Journal of Language Studies, Semiotics and Semantics*, (3), 95–103. <https://doi.org/10.22363/2313-2299-2015-3-95-103>
5. Turdiyeva, H.K., Samigov, B.A., & Derivanti, A.D. (2025). Cross-Cultural Politeness in Indonesian and Uzbek Communication: A Linguo-Pragmatic Perspective. *Script Journal of Linguistic and English Teaching*, 10(2), 414–432. <https://doi.org/10.24903/sj.v10i2.2227>

6. Kholboyeva, F.K. (2025). Cross-Cultural Pragmatics of Compliments and Apologies in English and Uzbek. *Modern American Journal of Linguistics, Education, and Pedagogy*, 1(7), 158–164. <https://doi.org/10.30534/joelp/2025/4881.72025>
7. Mambetniyazova, M. et al. (2023). Linguistic and Cultural Analysis of the Concept “Politeness” (in Uzbek). *Spravochnik Yazykoveda*, 12(1), 77–90.
8. Orziyeva, M.E. (2026). Comparative Analysis of Speech Etiquette in English and Uzbek. *Educator Insights: Journal of Teaching Theory and Practice*, 2(3), 336–341. <https://doi.org/10.33902/EI/1/23>
9. Brown, P., & Levinson, S. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge University Press.
10. Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G. (1989). *Cross-Cultural Pragmatics: Requests and Apologies*. Ablex Publishing.
11. Thomas, J. (1983). Cross-Cultural Pragmatic Failure. *Applied Linguistics*, 4(2), 91–112. <https://doi.org/10.1093/applin/4.2.91>
12. Council of Europe. (2001; 2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Council of Europe.
13. Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence*. Multilingual Matters.